

De rechten van **kinderen** in de integrale jeugdhulp

een brochure voor ouders en volwassenen die
instaan voor de opvoeding van minderjarigen

voorgwoord

Beste ouder

Iedereen heeft wel eens een klein of een groot probleem, ook uw kinderen. Meestal lossen ze dat zelf op door met u, met vrienden of met iemand die ze vertrouwen, te praten. Maar soms is dat niet voldoende en kunnen ze professionele hulp gebruiken. In Vlaanderen bieden honderden organisaties die 'jeugdhulp' aan. Ook u of uw kind kunt daar gebruik van maken bij problemen.

In het decreet 'Rechtspositie van Minderjarigen in de Integrale Jeugdhulp' staan de rechten van kinderen in de jeugdhulp. Wie zijn rechten kent, voelt zich sterker. Jongeren kunnen zelf over hun rechten lezen in twee brochures: één voor -12 jarigen, de andere voor +12 jarigen. Ook het decreet 'Integrale Jeugdhulp' benadrukt deze rechten en verwoordt uitdrukkelijk een aantal rechten van ouders en volwassenen die instaan voor de opvoeding van minderjarigen.

We willen in elk geval dat u de rechten van uw kinderen in de jeugdhulp kent en wat dit voor u betekent in uw rol als ouder en opvoeder. Als u weet wat kan en niet kan in de jeugdhulp, kunt u uw kinderen beter steunen.

Ik hoop dat deze brochure u daarbij helpt.

Karine Moykens
Secretaris-generaal
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin

De rechten
van kinderen
in de
integrale jeugdhulp

in
pro
qui

Inhoud

Beste ouder	3
Inhoud	5
Wat vindt u in deze brochure?	7
Uw kind of uw gezin krijgt hulp	9
In een notendop	11
Elke minderjarige in de integrale jeugdhulp heeft rechten	11
Een bekwame minderjarige kan bijkomend nog van 3 extra rechten genieten	11
Ook u als ouder of opvoedingsverantwoordelijke heeft rechten	13
Rechten als begin van dialoog	15
Het decreet Rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp	16
Inleiding	16
Het belang van de minderjarige	16
Alle rechten op een rij	18
1 Recht op hulp	18
2 Recht op duidelijke informatie	19
Beroepsgeheim en vertrouwelijke informatie	23
3 Recht op instemming met de hulp	26
4 Recht op respect voor het gezinsleven	30
5 Recht op inspraak en participatie	32

6	Het dossier	34
6.1	Wat staat er in een dossier	34
6.2	Wie heeft toegang tot het dossier	35
6.3	'Toegang' tot het dossier is niet hetzelfde als 'inzage'	38
6.4	Het gerechtelijk dossier	39
7	Recht op bijstand door een vertrouwenspersoon	40
8	Recht op privacy	40
9	Recht op zakgeld	42
10	Recht op een menswaardige behandeling	43
11	Recht om klacht in te dienen	45
	Klachtendiensten	46
	Integrale Jeugdhulp	47
	Wetten en decreten die rechten verlenen aan minderjarigen	49
	Woordenlijst	51
	Meer weten?	55

Wat vindt u in deze brochure?

Bent u een ouder of een volwassene die instaat voor de opvoeding van kinderen en jongeren zoals een stiefouder, grootouder of pleegouder? Dan vindt u in deze brochure **informatie over de rechten van minderjarigen in de integrale jeugdhulp**, en wat dat voor u als ouder of opvoedingsverantwoordelijke betekent.

U vindt er antwoord op deze vragen:

- Wat zijn de rechten van mijn kind in de integrale jeugdhulpverlening?
- Wat betekent dat voor mij als ouder of als opvoedingsverantwoordelijke?
- Wat betekent dat voor de hulpverleners?
- Als mijn kind hulp krijgt, wat is dan mijn rol als ouder of als opvoedingsverantwoordelijke?
- Hoe kan ik de rechten van mijn kind helpen beschermen?
- Wat als ik van mening verschil met mijn kind of als het keuzes maakt waar ik het niet mee eens ben?

Het decreet Rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp is een juridische tekst. Daarom duiken in deze brochure vaak juridische termen of vaktermen op. U ziet dan een * staan bij deze woorden. Achteraan in deze brochure staat een **woordenlijst** met meer uitleg op pagina 51.

Achteraan de brochure vindt u ten slotte ook nog een **woordje uitleg over de integrale jeugdhulp** (pagina 47) en **een lijst met wetten en decreten die rechten verlenen aan minderjarigen** (op pagina 49).

Af en toe zullen er ten slotte ook gekleurde kaders opduiken in de tekst.

Een groen kader somt enkele voorbeelden op.

Een blauw kader geeft meer uitleg om iets te verduidelijken.

In een geel kader vindt u meer info over uw rechten als ouder of opvoedingsverantwoordelijke.

Uw kind of uw gezin krijgt hulp

Wie in de hulpverlening terechtkomt, geeft de controle over zijn eigen leven een beetje uit handen. Een minderjarige* (-18 jarige) is daarbij kwetsbaarder dan een volwassene. Daarom is het des te belangrijker dat hij rechten heeft.

Op het ogenblik dat een minderjarige of zijn gezin professionele hulp krijgt binnen de integrale jeugdhulp*, treedt het decreet* Rechtspositie in werking. Enkele voorbeelden illustreren dat.

- Myriam voelt zich al een tijd niet goed in haar vel en verwondt zichzelf vaak met glasscherven. Haar vriendin maakt zich zorgen en neemt haar mee naar een Centrum Geestelijke Gezondheidszorg.
- U heeft 3 kinderen en ze vragen veel ondersteuning. U kunt het alleen niet meer aan en zoekt hulp/ondersteuning bij een dienst thuisbegeleiding.
- Mohamed verloor zijn vriend in een verkeersongeluk en wordt depressief. Hij zoekt hulp bij een psychotherapeut van een Centrum voor Levens- en Gezinsvragen.
- Femke zit in een rolstoel en heeft aangepaste begeleiding nodig die u niet altijd kunt bieden. U vraagt advies bij een Centrum voor Ontwikkelingsstoornissen.
- De jeugdrechter plaatst Cynthia in een observatie- en behandelingscentrum van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap.
- Tijdens een fuif gebruikt uw zoon Jasper drugs en stilaan wordt dat een gewoonte. Een leerkracht vermoedt dat er iets aan de hand is en schakelt het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) in.

- Wendy is samen met haar tweeling van 5 jaar thuis weggevlucht en opgenomen in een opvanghuis voor vrouwen.
- Uw dochter Aysha is 16 jaar en wil thuis weg. Ze heeft vaak ruzie met u. Ze vindt dat ze te weinig zakgeld krijgt en wil veel vaker weg in het weekend. Ze ziet het eigenlijk niet meer zitten. Ze klopt aan bij een Jongeren Advies Centrum (JAC) om te weten wat ze mag doen of niet.
- Inge is 13 en vindt het vervelend dat haar broer soms aan haar lijf zit. Ze weet niet goed wat ze moet doen. Op het internet vindt ze informatie en het telefoonnummer van het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en belt anoniem.

Voor elk kind dat hulp krijgt binnen de integrale jeugdhulp - ook als u daar niet van op de hoogte bent - gelden de rechten van het decreet Rechtspositie. Hulpverleners moeten de minderjarige altijd informeren over zijn rechten. Ouders* en volwassenen die verantwoordelijk zijn voor de opvoeding van een minderjarige, moeten deze altijd met raad en daad bijstaan om die rechten te laten gelden. Deze brochure zet de rechten van minderjarigen op een rij.

In een notendop

Elke minderjarige in de integrale jeugdhulp heeft rechten:

- Recht om zijn belang centraal te laten stellen in de jeugdhulpverlening
- Recht op hulp (binnen het beschikbare jeugdhulpverleningsaanbod)
- Recht op duidelijke en zo volledig mogelijke informatie
- Recht op respect voor zijn gezinsleven
- Recht op inspraak en participatie
- Recht op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard dossier
- Recht op de bijstand van een vertrouwenspersoon
- Recht op privacy
- Recht op zakgeld wanneer hij niet thuis woont maar residentiële hulpverlening krijgt
- Recht op een menswaardige behandeling
- Recht om klacht in te dienen

Al deze rechten brengen geen juridische gevolgen met zich mee. Vandaar dat alle minderjarigen tussen 0 en 18 jaar ervan kunnen genieten.

Een bekwame minderjarige kan bijkomend nog van 3 extra rechten genieten (die wel juridische gevolgen met zich meebrengen), nl:

- Recht om in te stemmen met de buitengerechtelijke jeugdhulp
- Recht om niet tegen zijn wil gescheiden te worden van zijn ouders
- Recht op toegang tot zijn dossier

Deze drie rechten gelden dus enkel voor **bekwame** minderjarigen. Je bent 'bekwaam' wanneer je weet wat goed voor je is (wat in je belang is) én wanneer je weet wat de gevolgen zijn van je beslissingen.

Het decreet Rechtspositie gaat er van uit dat minderjarigen bekwam zijn vanaf 12 jaar. In een concrete situatie kan het gebeuren dat een hulpverlener de bekwaamheid van een minderjarige anders inschat.

Om een juiste inschatting te maken, zal de hulpverlener o.a. bekijken of de minderjarige belangrijke informatie begrijpt, of hij de voor- en nadelen van een beslissing kan afwegen, en of hij zijn keuzes kan verwoorden. Maar ook levenservaring en persoonlijkheid van de minderjarige spelen een rol.

Wanneer de hulpverlener een +12jarige als onbekwaam inschat, moet hij dit kunnen aantonen en motiveren in het dossier van de jongere. Kinderen die jonger zijn dan 12 jaar kunnen trouwens ook als bekwaam worden beschouwd. Ook deze beslissing moet dan genoteerd en gemotiveerd worden in het dossier.

Ook u als ouder of opvoedingsverantwoordelijke* heeft rechten:

Uw rechten als **ouder**:

Volgens het decreet Rechtspositie is elke minderjarige een volwaardige partner in de hulpverlening. Dat betekent echter niet dat de ouders hun rechten of plichten verliezen - die liggen immers vast in het Burgerlijk Wetboek.

Zolang kinderen minderjarig (<18 jaar) zijn, oefenen beide juridische ouders, volgens het Belgisch **Burgerlijk Wetboek**, normaalgezien samen het **ouderlijk gezag*** over hen uit. (Dit noemt 'co-ouderschap'.) Ouders moeten hun ouderlijk gezag natuurlijk steeds gebruiken in het belang van hun kinderen om hen te begeleiden naar volwassenheid.

Onder toepassing van hun ouderlijk gezag hebben beide ouders recht:

- op eerbied en respect van hun kind
- om samen alle beslissingen te nemen over de opvoeding van hun kind en zijn bezittingen
- om hun kind bij hen te laten verblijven
- op persoonlijk contact met hun kind
- op informatie over hun kind
- om hun kind te vertegenwoordigen

Ouders hebben natuurlijk ook plichten tegenover hun kinderen. Ze moeten:

- respect hebben voor hun kind
- zorgen voor zijn levensonderhoud, opvoeding en opleiding

Ouders zijn ten slotte ook aansprakelijk voor hun minderjarige kinderen. Dit betekent dat zij de schade (of schulden) moeten betalen die hun minderjarige kind veroorzaakt heeft.

Ouders hebben, volgens het nieuwe decreet Integrale jeugdhulp, als partner in de **jeugdhulp** ook uitdrukkelijk recht:

- om jeugdhulp te vragen
- dat de jeugdhulp rekening houdt met hun culturele kenmerken, socio-economische situatie en eventuele handicap
- om in te stemmen met de buitengerechtigde jeugdhulpverlening
- op inspraak in de jeugdhulpverlening en in elke wijziging van die jeugdhulpverlening
- op toegang tot het dossier van de minderjarige
- op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening en op inspraak bij die evaluatie
- op privacy
- om een klacht in te dienen

Uw rechten als **opvoedingsverantwoordelijke***:

Een kind wordt soms opgevoed door iemand anders dan zijn eigen ouders, bijvoorbeeld een stiefouder, een grootouder, een pleegouder of een andere volwassene die daartoe is aangesteld. Deze opvoedingsverantwoordelijken oefenen **niet** het ouderlijk gezag uit over de minderjarige en hebben dus ook niet dezelfde rechten en plichten als ouders.

Wanneer ouders echter geen actieve rol spelen in de hulpverlening aan hun minderjarige kinderen, dan zullen opvoedingsverantwoordelijken wel een belangrijkere rol kunnen spelen in die jeugdhulp.

Het nieuwe decreet **Integrale jeugdhulp** voorziet dan ook in enkele duidelijke rechten voor opvoedingsverantwoordelijken, nl. het recht:

- om jeugdhulp te vragen
- dat de jeugdhulp rekening houdt met hun culturele kenmerken, socio-economische situatie en eventuele handicap
- om in te stemmen met de buitengerechtigde jeugdhulpverlening
- op inspraak in de jeugdhulpverlening en in elke wijziging van die jeugdhulpverlening
- op toegang tot het dossier van de minderjarige
- op een periodieke evaluatie van de jeugdhulpverlening en op inspraak bij die evaluatie
- op privacy
- om een klacht in te dienen

Pleegouders hebben nooit het volledige gezag over het kind dat ze opvoeden. Belangrijke beslissingen, bijvoorbeeld de schoolkeuze, blijven bij de ouders. De dagelijkse zorg voor het pleegkind is altijd een gedeelde verantwoordelijkheid van de pleegouders, van de ouders en van een dienst voor pleegzorg. Die dienst ondersteunt zowel het kind, de pleegouders als de ouders. Daar bestaat een aparte regelgeving voor. Vraag ernaar bij uw dienst om als pleegouder gehoord te worden bij beslissingen over uw pleegkind.

Rechten als begin van dialoog

Minderjarigen worden serieus genomen in de hulpverlening. Dat zij rechten hebben, betekent echter niet dat zij bij voorbaat gelijk hebben of krijgen. Ook ouders worden serieus genomen en ook zij krijgen niet bij voorbaat gelijk. Ouders en kinderen zijn het vaak eens over hoe ze best hun problemen aanpakken. Maar dat is zeker niet altijd zo. Dan moeten hun rechten en plichten tegen elkaar worden afgewogen. Dat gebeurt best in een dialoog tussen ouders, opvoedingsverantwoordelijken, de minderjarige en de hulpverleners. Hulpverlening is maatwerk. In elke situatie wordt naar de beste oplossing gezocht. Daarbij staat het belang van de minderjarige altijd voorop.

Het decreet rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp

INLEIDING

De rechten uit het decreet Rechtspositie gelden voor **elke** minderjarige. Er mag geen discriminatie zijn omwille van geslacht, ras, huidskleur, taal, geloof, handicap, inkomen, gezondheid, verblijfsstatuut, of wat dan ook.

Al deze rechten zijn bovendien **even belangrijk en vormen één geheel**. Het ene recht kan niet zonder het andere. Wat ben je er bijvoorbeeld mee dat je een vertrouwenspersoon mag meebrengen naar het gesprek met je hulpverlener, als je dit niet weet omdat je daar geen duidelijke informatie over gekregen hebt?

Deze rechten gelden ten slotte **altijd**. Het maakt dus niet uit of de minderjarige

- op eigen initiatief hulp zoekt, of gestuurd is door zijn ouder(s), een leerkracht of bijvoorbeeld de huisarts;
- thuis woont, bij iemand anders, of in een instelling;
- hulp krijgt die opgelegd wordt door een rechter of niet;
- hulp krijgt die van korte duur is of lang en intensief.

HET BELANG VAN DE MINDERJARIGE

Wie kinderen opvoedt, maakt voortdurend keuzes. Zeker wanneer er problemen zijn, is het niet altijd gemakkelijk om een beslissing te nemen. Je moet voor- en nadelen afwegen en het is niet altijd meteen duidelijk waar je rekening mee moet houden.

Ook hulpverleners moeten vaak moeilijke afwegingen maken wanneer ze hulp op maat proberen te bieden. Het decreet Rechtspositie zegt dat **'het belang van de minderjarige' altijd voorop moet staan** wanneer ze keuzes maken. Ook wanneer er sprake zou zijn van een belangenconflict tussen ouders en kinderen, moeten hulpverleners binnen de integrale jeugdhulp voorrang geven aan het belang van het kind.

Wat juist 'het belang van de minderjarige' is, hangt vaak af van de situatie. Blijft een jongere bijvoorbeeld beter thuis wonen of niet? Hij kan daarover van mening verschillen met zijn ouders of met hulpverleners. Die kunnen het onderling ook oneens zijn, en soms is er zelfs sprake van een echt conflict. De hulpverlener moet dan een keuze maken in het belang van de minderjarige. Hij moet daarvoor verschillende dingen tegenover elkaar afwegen:

- de bekwaamheid van de minderjarige, zijn leeftijd en rijpheid;
- of er sprake is van een noodsituatie;
- de mening van de minderjarige zelf;
- de mening van zijn ouder(s);
- eventueel de mening van de opvoedingsverantwoordelijke(n);
- het belang van de minderjarige tegenover dat van de volwassenen die hem opvoeden.

Wanneer de hulpverlener een beslissing neemt die tegen de mening van de minderjarige ingaat, moet hij dat verantwoorden in het dossier.

ALLE RECHTEN OP EEN RIJ

1. Recht op hulp

Een minderjarige die hulp nodig heeft, moet die ook krijgen om zijn welzijn, zijn gezondheid en zijn verdere ontplooiing te bevorderen. Tijdens de hulp behoudt hij al zijn andere rechten. Zo moet hij bijvoorbeeld naar school kunnen blijven gaan en zijn vrije tijd zinvol kunnen doorbrengen.

Een hulpverlener die zichzelf niet geschikt vindt om de juiste hulp te bieden, moet iemand zoeken die wel geschikt is. Wanneer een jongere niet in staat is om zelf hulp te vragen, kunnen zijn ouder(s) of de volwassene die voor zijn opvoeding instaat dat doen. Ook wanneer u vindt dat dat voor uw kind echt nodig is, kunt u beroep doen op jeugdhulp.

- Met een kindje dat heel slecht slaapt of moeilijk eet, kunt u terecht bij Kind en Gezin.
- Maak u zich zorgen over uw puber, maar vindt die zelf dat er niks aan de hand is? Dan kunt u hulp vragen aan een Centrum Algemeen Welzijns-werk (CAW).

Het recht op hulp geldt enkel als die hulp ook beschikbaar is. Soms ligt de gepaste hulp niet binnen handbereik. Niet alle diensten hebben overal in Vlaanderen een aanbod. Instellingen zijn soms volzet en hebben wachtlijsten. Wie hulp zoekt, moet daar rekening mee houden.

2. Recht op duidelijke informatie

Een minderjarige die hulp krijgt, heeft recht op duidelijke en volledige informatie. Hulpverleners moeten die spontaan geven en mogen niet wachten tot de minderjarige daar zelf om vraagt. Alle info moet klaar en duidelijk zijn zodat een jongere ze kan begrijpen. Heldere communicatie houdt rekening met de leeftijd, het ontwikkelingsniveau, de geestelijke toestand, de persoonlijkheid en vroegere ervaringen van de minderjarige. Het spreekt voor zich dat een gesprek met een kleuter anders verloopt dan met een tiener. Anderstalige kinderen hebben recht op informatie in hun taal.

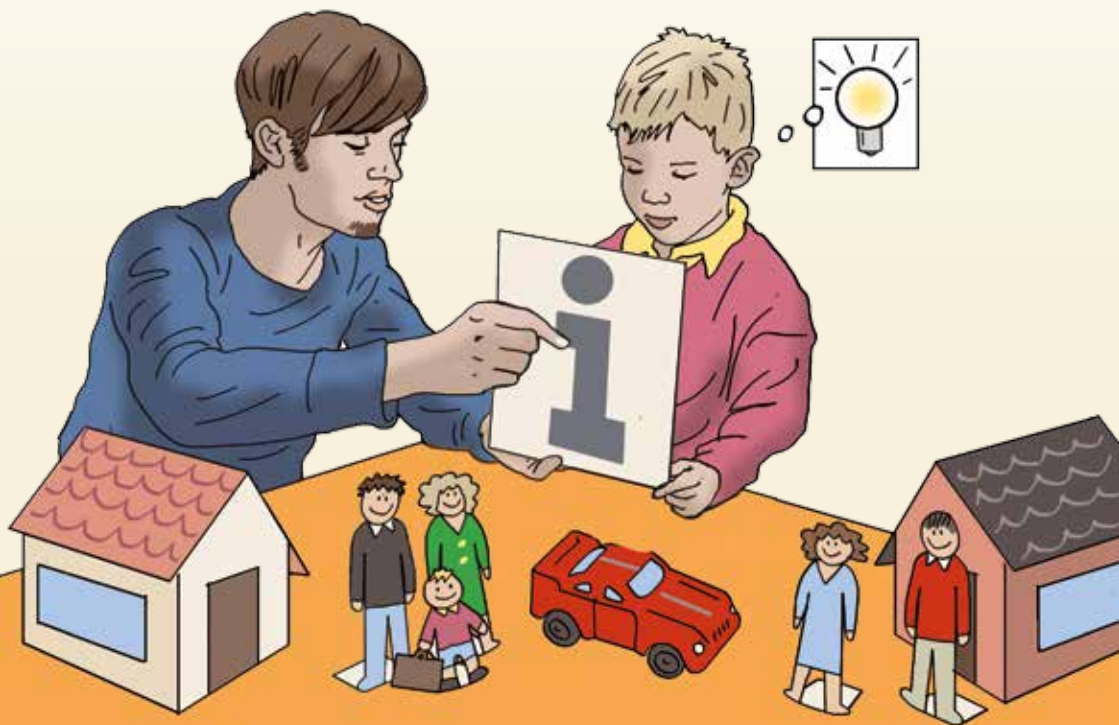
Een minderjarige die hulp krijgt, heeft recht op informatie over

- de aard en de vermoedelijke duur van de hulp;
- de diagnose van het probleem;
- de mogelijke alternatieven op vlak van hulpverlening;
- de mogelijke gevolgen van bepaalde keuzes;
- afspraken en regels;
- de kostprijs;
- zijn rechten en plichten;
- de rechten en plichten van de hulpverlener;
- mogelijke contacten van de hulpverleners met ouders of familie.

Een kind dat geplaatst wordt, heeft het recht te weten waarom hij beter in een instelling verblijft dan thuis. Hij moet weten hoe lang dat kan duren, of hij bezoek mag ontvangen, hoeveel zakgeld hij krijgt, wie hem begeleidt, of hij zijn begeleider kan kiezen, naar welke school hij kan gaan, wat er van hem verwacht wordt, hoe zijn pleeggezin er uitziet, hoe hij klacht kan indienen, enzovoort.

Uitzonderlijk oordeelt de hulpverlener dat de minderjarige niet alles moet weten, bijvoorbeeld omdat het extra leed zou teweeg brengen of hem onnodig in verwarring zou brengen. Mits een motivering in het dossier, mag de hulpverlener die informatie tijdelijk achterhouden in het belang van de minderjarige. (Dit is een **agogische exceptie**.) Hij moet die informatie dan wel geven aan de vertrouwenspersoon die het kind bijstaat.

- Na het overlijden van zijn moeder wordt Jasper depressief. Zijn vader gaat met hem naar een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg. De psycholoog komt te weten dat de overleden vrouw niet de biologische moeder van het kind was. Hij kan oordelen dat het niet in het belang van het rouwende kind is om die informatie meteen mee te delen.
- Liesbeth leeft op erg gespannen voet met haar vader. De hulpverlener komt te weten dat de vader vroeger ooit in de gevangenis zat. Maar dat is echt iets van vroeger en speelt niet mee in het huidige conflict. Hij oordeelt dat het de zaken zou bemoeilijken, moest hij dat verhaal nu aan de dochter vertellen. Als Liesbeth bijstand krijgt van iemand, moet de hulpverlener het wel aan die persoon vertellen.

Ouders moeten in staat zijn hun ouderlijk gezag uit te oefenen en beslissingen te nemen over de opvoeding van hun kind. Daarom hebben zij ook recht op duidelijke informatie (in hun taal) over:

- de hulp die hun kind krijgt;
- de verschillende mogelijkheden die er zijn;
- wat er van hen verwacht wordt.

Wanneer de dagelijkse zorg van de minderjarige opgenomen wordt door een **opvoedingsverantwoordelijke**, heeft deze natuurlijk ook nood aan informatie die van belang is om de minderjarige zo goed mogelijk te ondersteunen.

Dat betekent echter niet dat de hulpverlener alles tegen ouders of opvoedingsverantwoordelijken zegt wat hun kind hem vertelt. Hij is immers gebonden door zijn **beroepsgeheim***. Dit betekent dat alles wat de hulpverlener verneemt naar aanleiding van de hulpverlening vertrouwelijk is en niet mag besproken worden met iemand anders dan de cliënt of diegene die de informatie doorgaf.

Ook wat minderjarige cliënten vertellen is dus vertrouwelijk en kan niet zomaar besproken worden met derden, ook niet met hun ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

Wanneer een kind **onbekwaam** is, mag een hulpverlener enkel vertrouwelijke informatie doorgeven aan zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken wanneer dit 'in het belang van het kind' is én wanneer dat nodig is voor de opvoeding van het kind.

Wanneer de minderjarige **bekwaam** is, mag een hulpverlener enkel vertrouwelijke informatie doorgeven aan zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken wanneer er sprake is van een noodtoestand en de ouders of opvoedingsverantwoordelijke deze noodtoestand mee kunnen helpen stoppen.

Als uw kind in gevaar is, bijvoorbeeld als het met zelfmoord dreigt, kan de hulpverlener oordelen dat het in het belang van het kind is u (of de opvoedingsverantwoordelijke) daarover aan te spreken. Zelfs wanneer het kind gevraagd heeft om dit niet te doen.

Beroepsgeheim en vertrouwelijke informatie

Elke hulpverlener is gebonden door het beroepsgeheim. Daardoor weet de minderjarige dat wat hij vertelt niet zomaar mag worden verder verteld of ter inzage gegeven. De hulpverlener praat echter ook met andere mensen die in het dossier voorkomen – ouders, opvoedingsverantwoordelijken, leerkrachten, andere jongeren, enzovoort. De hulpverlener moet dan vaak afwegen wat hij aan iemand vertelt of laat inkijken en wat niet.

Daarnaast zijn er ook enkele **wettelijke, of algemeen erkende uitzonderingen op het beroepsgeheim** die het de hulpverlener mogelijk maken om vertrouwelijke informatie met derden te bespreken.

Wanneer een hulpverlener weet dat er iemand in groot gevaar verkeert, bijvoorbeeld dat een minderjarige mishandeld of misbruikt wordt, is hij verplicht om actie te ondernemen om de gevaarsituatie aan te pakken. Hij kan zijn beroepsgeheim dan doorbreken omwille van een **noodtoestand** om derden, bv. andere hulpverleners, de politie, ouders,... die kunnen helpen bij de situatie te betrekken.

Een hulpverlener die een **getuigenis moet afleggen voor de rechter** mag vertrouwelijke informatie doorgeven.

Om correct met vertrouwelijke informatie om te gaan:

- moet de hulpverlener altijd vertrekken van het belang van de minderjarige;
- weegt hij altijd af welke informatie vertrouwelijk moet blijven, en wat anderen mogen weten;
- vertelt hij altijd aan de minderjarige en aan andere betrokkenen wat hij aan wie doorvertelt of laat inkijken.

Bij gezinsbegeleiding wordt zowel de minderjarige als het gezin begeleid. Gepaste hulp gaat vaak gepaard met een confrontatie van meningen. De minderjarige en de andere gezinsleden willen niet altijd alles rechtstreeks tegen elkaar zeggen. Als de hulpverlener dat wel doet, moeten de betrokkenen daar over ingelicht worden.

Indien een hulpverlener met collega's praat, mag hij enkel gegevens doorgeven die belangrijk zijn voor de hulpverlening.

- In de Centra Geestelijke Gezondheidszorg, de Centra voor Leerlingenbegeleiding, de Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning en de Vertrouwenscentra Kindermishandeling wordt altijd in **team** gewerkt. Dus daar wordt relevante informatie m.b.t. cliënten vaak onder elkaar besproken.
- Wanneer er een cliëntoverleg* georganiseerd wordt, zal er onder toepassing van het **gedeeld beroepsgeheim** vertrouwelijke informatie kunnen besproken worden tussen de minderjarige, zijn ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken, andere personen uit de omgeving van de minderjarige en hulpverleners.
- De medewerker van de Toegangspoort* verwijst een gezin door naar een dienst Pleegzorg. Hij moet dan ook informatie doorgeven over de problemen in het gezin.

- Wanneer er mogelijk sprake is van een **verontrustende situatie** en een hulpverlener zich zorgen maakt over de veiligheid van een kind, kan hij contact opnemen met een van de gemandateerde voorzieningen*, nl. het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) of het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg* (OCJ). Hij kan dan, ook zonder toestemming van de minderjarige of zijn ouders, vertrouwelijke informatie doorgeven zodat de gemandateerde voorziening haar werk kan doen. Het VK en het OCJ mogen dan bovendien informatie verzamelen over de betrokkenen zonder hun toestemming en zonder hen daarvan onmiddellijk op de hoogte te brengen.

Een minderjarige die bekwaam is, mag ervan uitgaan dat de hulpverlener geen vertrouwelijke informatie doorgeeft aan zijn ouders (of opvoedingsverantwoordelijken). In geval van een noodtoestand kan de hulpverlener ouders of opvoedingsverantwoordelijken wel inlichten zodat zij kunnen helpen om de noodtoestand aan te pakken.

Els is 14 jaar en vreest dat ze zwanger is. Ze wil met iemand in vertrouwen kunnen praten en klopt aan bij het CLB. Els wil niet dat haar ouders weten wat er aan de hand is. Kan je als ouder verwachten dat het CLB je opbelt en je op de hoogte brengt van het probleem van je dochter?

Het antwoord op die vraag hangt af van hoe de hulpverlener de situatie inschat. Dat ze op eigen initiatief naar het CLB komt, kan voor de hulpverlener een aanwijzing zijn dat Els in staat is om op een verstandige manier voor zichzelf te zorgen. Hij kan samen met haar de situatie bespreken, informatie over veilige anticonceptie geven of over wat ze kan doen als ze ongewild zwanger is, enzovoort. Hij kan ook dieper ingaan op haar keuze om tegen haar ouders te zwijgen.

Na het gesprek neemt de hulpverlener, in overleg met het CLB-team, een besluit.

- Hij kan besluiten dat Els, ondanks haar jonge leeftijd toch in staat is om zelf te beslissen of ze haar ouders op de hoogte brengt of niet.
- Hij kan ook besluiten contact te nemen met haar ouders, ook al is Els ouder dan 12 jaar en dus bekwaam. Maar op haar leeftijd gaat het om aanranding, een omstandigheid waarvoor ze niet genoeg draagkracht heeft, vindt hij. In dit geval moet hij aan Els uitleggen waarom hij haar ouders inlicht.

Soms is niet de informatie vertrouwelijk, wel de identiteit van de persoon die ze gaf.

Iemand meldt een geval van kindermishandeling bij een Vertrouwenscentrum. Hij heeft er geen probleem mee dat die informatie aan de betrokkenen wordt meegedeeld, maar wil liever niet dat ze weten van wie die informatie komt. Dat moet de hulpverlener respecteren.

3. Recht op instemming met de hulp

Een minderjarige die hulp nodig heeft én die **bekwaam** is (zie p 11), moet daarmee instemmen. Niemand kan hem verplichten zich te laten helpen (behalve de rechter). De minderjarige moet altijd duidelijk weten hoe hij geholpen kan en zal worden. Enkel wie goed op de hoogte is, kan al dan niet instemmen met de hulp die hij krijgt.

Naast het recht om in te stemmen met de hulp, heeft de minderjarige ook het recht om bepaalde hulp te weigeren, én om te kiezen door wie hij geholpen wil worden.

- Wanneer een **rechter** hulp oplegt, moet de minderjarige dat aanvaarden.

- De mama van Pieter en Ann is opgenomen in het ziekenhuis. Er zijn al langer problemen in het gezin en papa kan het niet meer aan om altijd alleen voor de kinderen te moeten zorgen. De jeugdrechter beslist dat de kinderen tijdelijk geplaatst worden.
- De ouders van Kimberly zijn uit elkaar en maken veel ruzie over de omgangsregeling. Uiteindelijk beslist de rechter dat het bezoekrecht wordt uitgevoerd in een neutrale bezoekruimte. Kimberly moet daar om de veertien dagen naartoe om haar vader te zien.

- De minderjarige moet rekening houden met **wettelijke** beperkingen.

Hij kan alleen terecht in het CLB dat verbonden is aan zijn school.

- Als er **geen keuze** is, valt er ook niet te kiezen.

Als hij in een leefgroep in een instelling zit en er zijn twee begeleiders, dan mag hij kiezen aan wie hij hulp vraagt. Als er maar één begeleider per leefgroep is, gaat dat niet.

- Een hulpverlener is verplicht om in te grijpen wanneer de **veiligheid** van de minderjarige in het gedrang is. Hij kan dan zelf hulp bieden of iemand anders inschakelen, ook al vraagt de minderjarige daar niet om.

Een kind met veel blauwe plekken vertelt aan de psycholoog van een Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) dat zijn stiefvader hem vaak slaat. De psycholoog hoeft niet meteen het gerecht in te schakelen. Hij moet het kind wel helpen en bijvoorbeeld de ouders aanspreken of contact nemen met een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling.

Naast de toestemming van de bekwame minderjarige, is ook de toestemming van zijn **ouders**, of wanneer de ouders geen actieve rol spelen in de hulpverlening aan de minderjarige van de opvoedingsverantwoordelijken, nodig vooraleer er buitengerechtelijke hulp kan geboden worden. Alleen wanneer de hulp die de bekwame minderjarige vraagt, zich uitdrukkelijk enkel tot de minderjarige richt, kan hulp geboden worden zonder de toestemming van zijn ouders (of **opvoedingsverantwoordelijken**). De hulpverlener probeert wel toe te werken naar het betrekken van de context* van de minderjarige.

De 16-jarige Giovanni wil niet meer thuis wonen omdat hij niet kan opschieten met de nieuwe partner van zijn moeder. Om residentiële jeugdhulp te kunnen aanbieden, is de toestemming van Giovanni en van zijn moeder nodig.

De 13-jarige Piet klopt aan bij het JAC omdat hij zich niet zo goed voelt in zijn vel, en samen met de medewerker van het JAC wil bekijken waar hij terecht kan voor hulp. Het JAC zal Piet kunnen helpen zonder toestemming van zijn ouders.

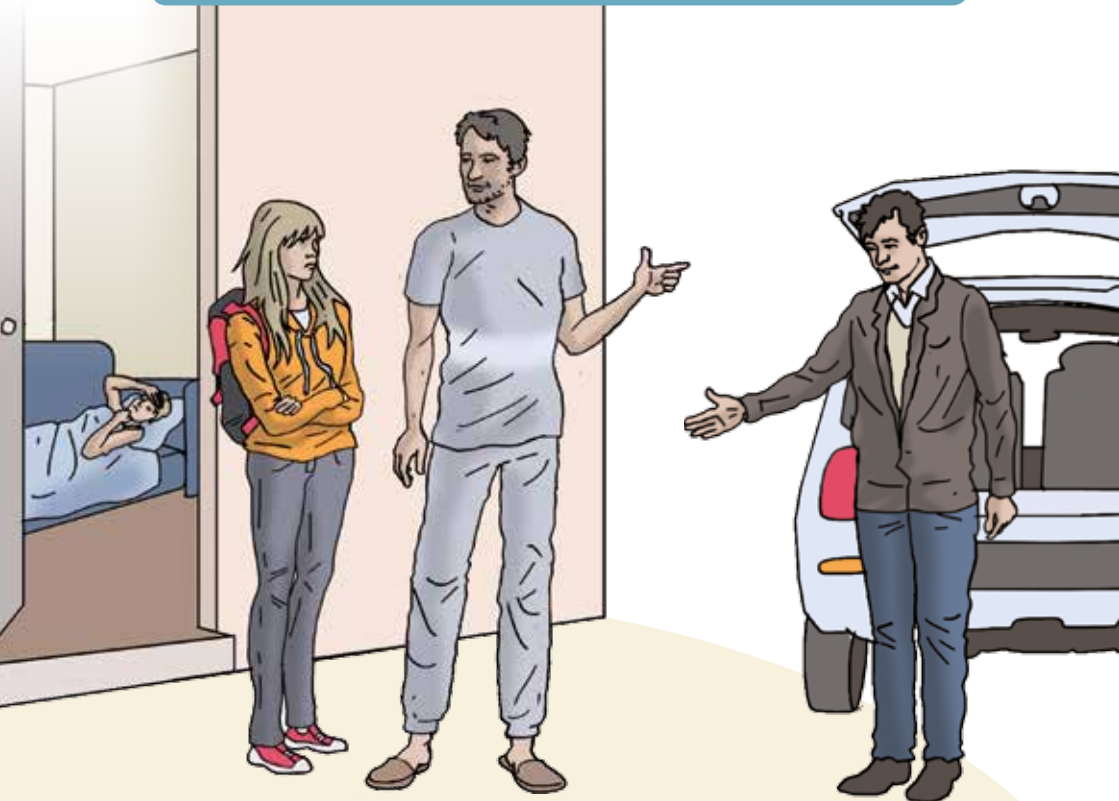
Wanneer ouders of opvoedingsverantwoordelijken samen met bekwame kinderen, of in de plaats van onbekwame kinderen, moeten beslissen, moeten zij altijd het belang van het kind voor ogen houden. Alvorens ze instemmen met de hulp, moeten zij alle informatie krijgen die ze nodig hebben om een keuze te maken.

Uw kind heeft een verstandelijke beperking en heeft aangepaste hulp nodig. Daarover kan het kind niet zelf beslissen. U hebt dan recht op alle informatie over scholen, instellingen, therapieën, methodes, enzovoort, om zo het beste voor uw kind te kunnen kiezen.

4. Recht op respect voor het gezinsleven

Een minderjarige heeft altijd het recht om bij zijn ouders te blijven wonen, tenzij dit niet in zijn belang is.

- Soms valt de opvoeding van de kinderen te zwaar voor de ouders. Zij kunnen vragen om de kinderen in een pleeggezin of in een instelling te plaatsen. De ouders blijven wel altijd de eerste verantwoordelijke voor de opvoeding van hun kind.
- Sommige ouders verwaarlozen of mishandelen hun kind. Dan is het niet altijd 'in het belang van het kind' om thuis te blijven wonen.

Een minderjarige die **'bekwaam'** is (zie pagina 11), moet **akkoord** gaan met een plaatsing. Hij kan niet uit zijn gezin worden weggehaald zonder zijn instemming. Dat kan wel als de jeugdrechter dat beslist.

Een minderjarige die in een pleeggezin of een instelling verblijft, heeft **recht op persoonlijk contact** met zijn ouders, broers en zussen en met vrienden. Een geplaatst kind heeft altijd **het recht te weten hoe het met zijn ouders en broers of zussen gaat**.

Wanneer een pleegkind niet meer bij de pleegouders woont, mag het er wel nog altijd op bezoek gaan. Minderjarigen die zonder hun ouders in België verblijven, hebben recht op ondersteuning om naar hun familie te zoeken.

Het recht op persoonlijk contact is niet absoluut. De hulpverlener kan **uitzonderlijk** een minderjarige verbieden om iemand te zien als hij vindt dat dit in het belang van het kind is.

De negenjarige Marco heeft wekelijks contact met zijn mama. De laatste tijd is zij regelmatig dronken wanneer ze op bezoek komt in de instelling. Bij een volgend voorval laat de begeleider, in het belang van Marco, het bezoek niet doorgaan. Hij noteert dit in het dossier en motiveert zijn beslissing zowel naar Marco als naar zijn moeder.

Recht op respect voor het gezinsleven betekent ook dat u als ouder recht hebt op ondersteuning en begeleiding. Dat geldt ook als uw kind geplaatst wordt. U blijft immers de eerste verantwoordelijke voor de opvoeding van uw kind.

Ook **opvoedingsverantwoordelijken** hebben natuurlijk recht op ondersteuning en begeleiding. Ze hebben hierbij o.a. recht op respect van hun eigen waarden en hun eigen opvoedingsstijl.

5. Recht op inspraak en participatie

Elke minderjarige die hulp krijgt, heeft recht op inspraak. Hoe meer hij betrokken wordt bij de hulp die hij krijgt, hoe beter.

- Een minderjarige mag altijd zijn mening geven over de hulp die hij krijgt. Hij mag er ook altijd over meepraten en vragen om bij te sturen. Indien hij bekwaam is, mag hij zelfs meebeslissen.
- In een instelling heeft hij inspraak over de praktische organisatie. Voorbeelden zijn het huishoudelijk reglement of de afspraken in de leefgroep.
- Als een minderjarige niet in staat is om zijn eigen mening te formuleren, moet hij daarbij geholpen worden.

Hulpverleners moeten naar de minderjarige luisteren. Wat niet wil zeggen dat de minderjarige altijd zijn zin moet krijgen. In een instelling moet er een procedure voor inspraak zijn. In de mate van het mogelijke moet een hulpverlener altijd 'passend gevolg' geven aan de mening van de minderjarige. Als hij die mening niet volgt, moet hij dat voldoende motiveren.

Ook **ouders** en **opvoedingsverantwoordelijken** hebben recht op inspraak en participatie in de hulpverlening.

Als uw kind geplaatst wordt, hebt u inspraak in de opvoeding en het verloop van de plaatsing. Wanneer uw kind niet in staat is zijn recht op inspraak zelf uit te oefenen, dan hebt u als ouder het recht dat in zijn plaats te doen. U hebt dan ook recht op alle informatie die nodig is om beslissingen te kunnen nemen over de opvoeding van uw kind.

6. Het dossier

Elke minderjarige die hulp krijgt, heeft **recht op een zorgvuldig bijgehouden en veilig bewaard dossier**. Het dossier wordt samengesteld door de hulpverlener(s). Het is een werkinstrument. Wie met de hulpverlening te maken heeft – de minderjarige, zijn ouders of pleegouders, hulpverleners, vertrouwenspersonen die bijstand verlenen - mag altijd weten wat er met het dossier gebeurt.

Zij hebben recht op duidelijkheid over:

- welke informatie in het dossier komt;
- wat ermee gedaan wordt;
- waar en hoelang het dossier bewaard wordt;
- wie toegang heeft tot het dossier;
- wie het gehele dossier of delen ervan mag inkijken;
- hoe de hulpverleners onderling informatie uitwisselen.

6.1 Wat staat er in het dossier?

In het dossier kunnen gegevens staan over

- de minderjarige zelf;
- de hulp die hij krijgt;
- zijn gezin;
- andere mensen die in het dossier betrokken zijn.

- In het dossier van een minderjarige in een pleeggezin, staat ook informatie over zijn gezin, de pleegouders en de omgangsregeling.
- Voor de toegangspoort een beslissing neemt over de beste hulpverlening, verzamelt een consulent gegevens over de minderjarige, zijn gezin, zijn school of zijn werk, de rest van zijn omgeving en over de hulp die hij vroeger al kreeg.

De hulpverleners mogen in het dossier enkel gegevens opnemen die van belang zijn voor de hulpverlening. Verouderde gegevens en alles wat niet meer belangrijk is, moeten worden verwijderd.

Iedereen die in het dossier voorkomt, heeft het recht om zijn gegevens te laten verbeteren. Zo kan een minderjarige altijd aan de hulpverlener vragen om zijn dossier bij te werken en heeft hij ook het recht om zelf dingen toe te voegen.

Vaak bevat een dossier ook gegevens over de **gezondheid** van de minderjarige. Die worden doorgegeven of genoteerd door een dokter, een psychiater of een hulpverlener in de gezondheidszorg. Die gegevens worden apart bijgehouden. Zij vallen onder de wet Patiëntenrechten (zie ook pagina 50).

6.2 Wie heeft toegang tot het dossier?

Iedereen die in een dossier vermeld wordt, heeft toegang tot dat dossier. Omwille van de privacy is er enkel toegang tot de eigen gegevens, en niet tot de gegevens over anderen.

- Een minderjarige heeft altijd het recht om te weten wat in zijn dossier staat. Als hij bekwaam is, krijgt hij zelf toegang tot het dossier. Is hij niet bekwaam dan krijgen zijn ouders toegang. Indien hij toegang vraagt tot zijn dossier, moet de hulpverlener daar binnen de vijftien dagen voor zorgen. De minderjarige heeft hierbij recht op informatie over zichzelf, én over zichzelf in relatie tot de mensen uit zijn context (= zijn directe omgeving).

- De **ouders** hebben altijd het recht om het dossier in te zien van hun kind als dat **niet bekwaam** is. Zij hebben hierbij recht op informatie over hun minderjarige kind, én over hun minderjarige kind in relatie tot zichzelf. Ouders hebben dus in tegenstelling tot de minderjarige geen recht op toegang tot informatie over de minderjarige in relatie tot andere mensen uit de directe omgeving. Indien ouders toegang vragen tot het dossier van hun kind, moet dat binnen de vijftien dagen mogelijk zijn. Bij een **belangenconflict** kan het toegangsrecht van de ouders vervallen. Dan krijgt de **vertrouwenspersoon** van de minderjarige toegang tot het dossier in hun plaats. Ook wanneer hun kind **bekwaam** is, hebben ouders in principe geen toegang tot het dossier behalve wat betreft de gegevens over henzelf.

- **Hulpverleners** die het dossier samenstellen en de minderjarige begeleiden, hebben altijd toegang tot het hele dossier.
- Zoals gezegd heeft **iedereen** die vermeld wordt in het dossier steeds recht op toegang tot zijn eigen gegevens.

- De 15-jarige Jeroen woont in een nieuw samengesteld gezin en heeft elke maand contact met zijn vader in een bezoekerimte van het CAW. Sinds zijn moeder een nieuwe echtgenoot heeft die samen met zijn 2 jonge zoontjes inwoont bij Jeroen en zijn moeder zijn er heel wat conflicten thuis.

Wanneer Jeroen zijn dossier wil inkijken in de bezoekerimte heeft hij, omdat hij bekwaam is, toegang tot informatie over zichzelf, én over zichzelf in relatie met zijn beide ouders, zijn stiefvader, én zijn 2 stiefbroers.

Zowel de beide ouders van Jeroen, als de stiefvader van Jeroen hebben enkel toegang tot de informatie over zichzelf.

- De 9-jarige Katrijn verblijft tijdelijk in een CKG omdat haar mama de zorg over Katrijn even niet aankan. De papa van Katrijn wil graag dat Katrijn bij hem en zijn moeder komt wonen, en wil meer informatie over de situatie van Katrijn bij haar mama om deze eventueel te gebruiken in zijn rechtszaak m.b.t. de verblijfsregeling van Katrijn. Katrijn kan haar dossier niet zelf inkijken omdat ze onbekwaam is. De papa van Katrijn kan, als wettelijke vertegenwoordiger van Katrijn, haar dossier inkijken in haar plaats. Hij heeft hierbij enkel recht op informatie over Katrijn, en over Katrijn in relatie tot zichzelf. Hij heeft geen recht op informatie over Katrijn in relatie tot haar mama. Voor de mama van Katrijn geldt hetzelfde: zij kan informatie bekijken over Katrijn, en over Katrijn in relatie tot zichzelf. De grootmoeder van Katrijn heeft enkel toegang tot haar eigen gegevens.

6.3 'Toegang' tot het dossier is niet hetzelfde als 'inzage'

De wet op de Privacy (zie ook pagina 49) bepaalt dat **iedereen altijd het recht heeft om te weten wat er over hem geschreven is**. Iedereen heeft dus 'toegang' tot zijn gegevens in een dossier. Dat betekent niet dat iedereen zomaar het volledige dossier mag lezen, of er een kopie van krijgt of er mag naar kijken op een computerscherm. Niet iedereen heeft immers altijd recht op 'inzage' in zijn dossier.

De hulpverlener bepaalt hoe iemand toegang krijgt tot het dossier.

- Wie volledige of gedeeltelijk inzage krijgt in het dossier, kan de stukken zelf lezen.
- Voor wie wel toegang heeft tot het dossier maar niet alles zelf mag inkijken, maakt de hulpverlener een selectie van de gegevens. Hij licht ze dan mondeling toe of bezorgt ze in een schriftelijke samenvatting (= een rapport).
- Ouders en minderjarigen die bekwaam zijn, mogen hun medische gegevens lezen. Ze hebben echter geen inzage in de persoonlijke notities van de dokter. Een andere dokter mag dat wel en kan de ouders en de minderjarigen toelichting geven.

Een minderjarige mag altijd een **kopie** vragen van de stukken in zijn dossier die voor hem ter inzage zijn. Als hij niet bekwaam is om zijn dossier in te kijken, dan mogen de ouders dat in zijn plaats. Ze mogen echter enkel de gegevens over het kind en over zichzelf inkijken. De gegevens over andere personen zijn vertrouwelijk.

Een koppel is aan het scheiden en er is onenigheid over de omgangsregeling van hun tienjarige zoon. Beide ouders mogen het dossier van hun kind inzien, maar enkel hun eigen deel. Als de vader bijvoorbeeld zou vernemen dat er hevige ruzies zijn tussen de moeder en het kind, bestaat het risico dat hij dat gaat misbruiken in de vechtscheiding.

Bij een conflict tussen ouders en kinderen krijgt de vertrouwenspersoon van de minderjarige het recht om het dossier in te kijken in de plaats van de ouders. Hij kan dat ook als de ouders hun recht niet uitoefenen, bijvoorbeeld omdat ze in een psychiatrische instelling zitten, in de gevangenis of in het buitenland.

6.4 Het gerechtelijk dossier

Een vrederechter of een jeugdrechter kan een minderjarige doorverwijzen naar de hulpverlening. In dat geval zijn er twee dossiers: het dossier van de hulpverlening en het gerechtelijk dossier. Ook de stukken van de sociale dienst bij de jeugdrechtbank horen daarbij.

Gerechtelijke dossiers volgen hun eigen regels. De wet op de Jeugdbescherming kent alle betrokken partijen het recht toe om het gerechtelijk dossier van de minderjarige in te zien.

De stukken over de persoonlijkheid en het milieu van de betrokken minderjarige, zijn enkel ter inzage voor de advocaat en voor de ouders. De overige stukken, bijvoorbeeld de processen-verbaal, mag de minderjarige zelf bekijken, ongeacht zijn leeftijd.

7. Recht op bijstand door een vertrouwenspersoon

Een minderjarige die hulp zoekt of krijgt, mag zich altijd laten vergezellen en ondersteunen door iemand naar keuze die hij vertrouwt. Niet iedereen mag bijstand verlenen aan een minderjarige. De minderjarige mag enkel kiezen voor iemand die:

- meerderjarig is, én
- niet betrokken is bij de hulpverlening aan de minderjarige, én
- die beschikt over een uittreksel uit het strafregister model 2 (beter bekend als een bewijs van goed gedrag en zeden, model 2).

Uw zoon rookt regelmatig een joint en u neemt daarover contact op met het Centrum voor Levens- en Gezinsvragen. De psycholoog spreekt uw zoon daar over aan. Tijdens dat gesprek mag hij zich laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.

De vertrouwenspersoon zal gedurende het hele hulpverleningstraject een **aanspreekpunt** zijn voor de hulpverleners. Men zal de vertrouwenspersoon dan ook steeds op de hoogte houden en informeren over de hulpverlening.

8. Recht op privacy

Elke minderjarige heeft recht op

- een eigen overtuiging over politiek, filosofie, ideologie of godsdienst;
- een eigen seksuele geaardheid;
- een ruimte om zich terug te trekken.

Hulpverleners moeten altijd respect opbrengen voor het privéleven van de minderjarige.

- Alle persoonsgegevens* van de minderjarige moeten vertrouwelijk behandeld worden. Zonder toestemming mag niemand zijn brieven, dagboeken, sms'jes of e-mails lezen. Dat mag wel als dat 'in het belang van de minderjarige' is. Als een opvoeder bijvoorbeeld vreest dat uw dochter e-mails krijgt van een pedofiel, mag hij dat wel ongevraagd controleren. Haar post gewoon uit nieuwsgierigheid inkijken, mag niet.
- Een hulpverlener mag de minderjarige geen overtuiging opleggen.
- In een instelling mag de minderjarige zelf kiezen wie er op bezoek komt en met wie hij omgaat. Enkel de rechter kan dit verbieden.

Ook ouders en opvoedingsverantwoordelijken hebben natuurlijk recht op privacy.

Het decreet Integrale jeugdhulp stelt op dat vlak uitdrukkelijk dat de jeugdhulp op elk moment rekening moet houden met de godsdienstige, de ideologische en de wijsgerige overtuiging van de minderjarige, zijn ouders of opvoedingsverantwoordelijken.

9. Recht op zakgeld

Een minderjarige die in een instelling woont, heeft recht op zakgeld. Het gaat om een bedrag dat vrij besteed kan worden door de minderjarige. De Vlaamse overheid betaalt dat zakgeld.

Hoeveel iemand krijgt, ligt vast. Wie wil weten welke regeling voor zijn kind geldt, vraagt er best naar in de instelling zelf.

Minderjarigen die verblijven in de **Bijzondere Jeugdzorg**, én minderjarigen die opgevangen worden binnen de sector **VAPH** (ter uitvoering van een beschikking van de jeugdrechtbank of verwijzing door de Toegangspoort), met uitzondering van minderjarigen in de pleegzorg, én minderjarigen die minstens 1 maand in een **CKG** verblijven, hebben in 2014 recht op een gelijkaardig zakgeld:

- minderjarigen van 6 tot 8 jaar: 5,92 euro per maand;
- minderjarigen van 8 tot 12 jaar: 11,97 euro per maand;
- minderjarigen van 12 tot 14 jaar: 23,57 euro per maand;
- minderjarigen van 14 tot 16 jaar: 35,36 euro per maand;
- minderjarigen van 16 tot 18 jaar: 47,15 euro per maand;
- minderjarigen van 18 tot en met 20 jaar: 58,97 euro per maand.

10. Recht op een menswaardige behandeling

Een minderjarige mag nooit wreed behandeld of vernederd worden. Elke vorm van geweld is verboden.

Het kan gaan om:

- mishandeling, bijvoorbeeld slaan, schoppen, door elkaar schudden, knijpen, bijten, aan de haren trekken;
- geestelijk geweld zoals schelden, denigreren, beledigen, bedreigen, ridiculiseren, afwijzen, discrimineren, isoleren;
- lichamelijke of emotionele verwaarlozing;
- seksueel misbruik.

Hulpverleners en pleegouders mogen een minderjarige wel straffen als dat noodzakelijk is. Wie de regels overtreedt en bijvoorbeeld een hele nacht wegblijft of op drugs betrapt wordt, mag een straf krijgen. Die straf moet:

- aangepast zijn aan de persoonlijkheid van de minderjarige;
- in verhouding staan tot de ernst van de feiten;
- altijd de opvoeding bevorderen.

Ze mag de minderjarige geen trauma bezorgen. Straffen door de minderjarige voedsel of bezoek te onthouden, mag ook niet.

In een instelling worden minderjarigen soms tijdelijk afgezonderd of van hun vrijheid beroofd. Dat mag slechts zeer uitzonderlijk gebeuren en enkel onder de strikte voorwaarde dat de minderjarige een gevaar vormt voor zichzelf of voor zijn medebewoners, of dingen vernielt.

Elke instelling moet een procedure hebben voor tijdelijke afzondering of vrijheidsbeperking. Die procedure moet een onderdeel zijn van het huishoudelijk reglement of het reglement van orde.

Minderjarigen en ook ouders en opvoedingsverantwoordelijken moeten daar duidelijke informatie over krijgen.

11. Recht om klacht in te dienen.

Elke minderjarige heeft het recht om een klacht in te dienen over

- de hulp die hij krijgt;
- de leefomstandigheden in een instelling;
- het feit dat zijn rechten niet nageleefd worden.

Ook u als ouder of opvoedingsverantwoordelijke kunt daarover een klacht indienen.

Stap 1

Een minderjarige, ouder en/of opvoedingsverantwoordelijke met klachten, kan daarover praten

- met zijn hulpverlener;
- met een collega van die hulpverlener;
- met de overste van die hulpverlener.

Stap 2

Wie tijdens stap 1 geen gehoor vindt, kan gebruik maken van de klachtenregeling van de organisatie die hem helpt. Veel organisaties hebben op eigen initiatief zulke regeling. Instellingen en CLB's zijn daartoe verplicht. Vraag hen er naar!

Stap 3

Voldoet de interne klachtenregeling niet? Dan kan de minderjarige, ouder en of opvoedingsverantwoordelijke beroep doen op een externe klachten- of ombudsdienst. In het onderstaande kader staan de verschillende diensten op een rij. U kunt ze altijd telefoneren of een e-mail sturen.

KLACHTENDIENSTEN

- **Kind en Gezin**

Klachtendienst Kind en Gezin

T 02 533 14 14 - E klachtendienst@kindengezin.be

- **Centra Geestelijke Gezondheidszorg**

De lokale ombudspersoon waarbij u terecht kan met klachten met betrekking tot de Centra Geestelijke Gezondheidszorg vindt u via www.ombudsfunctieggz.be

- **Bijzondere Jeugdbijstand, Intersectorale Toegangspoort, Jeugdrechtbank en Ondersteuningscentrum Jeugdzorg.**

Jo-Lijn, de informatie- en klachtenlijn van Jongerenwelzijn

T 0800 900 33 (anoniem en gratis) - E jo-lijn@jongerenwelzijn.be

- **Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap**

Voorlichtings- en ombudsdienst

T 02 225 85 00 - E klachten@vaph.be

- **AWW (Algemeen Welzijnswerk)
CLB (Centra voor Leerlingenbegeleiding)**

Deze diensten behandelen hun klachten altijd intern. Indien dit geen oplossing oplevert, kan een minderjarige altijd contact opnemen met het Kinderrechtencommissariaat.

- **Kinderrechtencommissariaat**

Ombudsdienst

T 0800 208 08

E klachtenlijn@kinderrechten.be

Ook wie elders geen gehoor krijgt, kan altijd bij het Kinderrechtencommissariaat terecht met klachten.

Integrale Jeugdhulp

Sinds 2004 vallen veel diensten die jeugdhulp verlenen in Vlaanderen onder de **integrale jeugdhulp*** (IJH).

O.a. de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB), het Algemeen Welzijnswerk, de diensten van het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH), de pleegzorg, Kind en Gezin (met ook de Vertrouwenscentra Kindermishandeling en Centra voor Kinderzorg en Gezinsondersteuning), de Centra Geestelijke Gezondheidszorg, de Centra voor Integrale Gezinszorg en de Bijzondere Jeugdzorg vallen onder de integrale jeugdhulp.

Het **decreet*** **Integrale jeugdhulp** organiseert de integrale jeugdhulp in Vlaanderen. In 2013 werd dit decreet vervangen door een nieuw decreet op de Integrale Jeugdhulp. Door dit nieuwe decreet wordt nu ook de positie van ouders en opvoedingsverantwoordelijken* van kinderen in de integrale jeugdhulp duidelijker.

Minderjarigen en hun gezin krijgen voortaan bovendien makkelijker de hulp die ze zoeken.

6 bouwstenen zullen daarvoor zorgen:

1. Eigen kracht en netwerk versterken

Hulpverlening vertrekt van de eigen kracht van minderjarigen en hun omgeving.

2. Toegankelijkheid vergroten

Wie een hulpvraag heeft, vindt vlot de weg naar jeugdhulp. Eén toegangspoort* zorgt ervoor dat wie ingrijpende hulp nodig heeft, die ook krijgt.

3. Participatie stimuleren

Minderjarigen, ouders en eventueel opvoedingsverantwoordelijken spreken mee over hun hulpverlening. En over het beleid.

4. Continuïteit bevorderen

Goed verwijzen zorgt sneller voor gepaste hulp. Cliëntoverleg* en bemiddeling* vermijden breuken in de hulp. De vertrouwenspersoon van de minderjarige is een vast aanspreekpunt voor de jeugdhulpverleners zolang dat nodig is.

5. Gericht omgaan met verontrusting

Elke hulpverlener die verontrust is over de veiligheid of ontwikkeling van een minderjarige, kan terecht bij een gemandateerde voorziening*, nl. het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) of het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OC)*.

6. Crisishulp

Voor wie dringend hulp nodig heeft, is er crisishulp, 7 dagen op 7.

Meer informatie over de organisatie, principes en werking van de integrale jeugdhulp vindt u op www.jongerenwelzijn.be en www.jeugdhulp.be.

Dit filmpje geeft kort uitleg over de belangrijkste doelstellingen van het decreet. <http://www.youtube.com/watch?v=ktowmbKNeok>

Het **decreet Rechtspositie van de Minderjarige in de integrale jeugdhulp** (ook wel decreet Rechtspositie of DRM genoemd) voorziet enkele belangrijke rechten voor minderjarige cliënten die in contact komen met hulpverleners en jeugdhulpvoorzieningen binnen de integrale jeugdhulp.

Wetten en decreten die rechten

verlenen aan minderjarigen

Het decreet Rechtspositie (2006) kent rechten toe aan minderjarigen in de integrale jeugdhulpverlening. Het decreet somt de rechten op van jongeren die hulp vragen. Die rechten zijn niet nieuw en bouwen verder op een lange traditie van rechten voor minderjarigen. Zij staan bijvoorbeeld ook al in het 'Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind' en de 'wet op de Privacy'. Het decreet Rechtspositie maakt ze echter concreter. Dankzij het decreet heeft elke jongere nu dezelfde rechten, ongeacht welke instantie hem hulp biedt. Wanneer er onderlinge verschillen zijn tussen Belgische wetten en Vlaamse decreten, geldt voor de minderjarige altijd de meest gunstige regeling.

Wet op de Jeugdbescherming (1965)

Deze wet regelt onder meer de toegang tot het gerechtelijk dossier.

Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (1989)

Dit verdrag verleent aan kinderen ondermeer het recht

- op zorg, zoals gezondheidszorg en onderwijs,
- op bescherming, bijvoorbeeld tegen allerlei vormen van geweld,
- op participatie en inspraak, waaronder het recht op informatie en op een eigen geloofsovertuiging.

Wet op de Privacy (1998)

Deze wet bepaalt dat persoonlijke gegevens alleen mogen verzameld, opgeslagen en verspreid worden als de betrokkene daarvan op de hoogte is, en alleen voor het vooraf gestelde doel. Iedereen heeft altijd het recht om te weten wat er over hem geschreven is (toegangsrecht). Dat betekent echter niet noodzakelijk dat iedereen een kopie kan krijgen of mee kan kijken in

een dossier op een computerscherm (geen inzage recht). Wie wel toegang heeft, maar geen inzage, krijgt de informatie mondeling.

Wet Patiëntenrechten (2002)

Deze wet regelt de relatie van de patiënt met de dokter, de verpleger of andere gezondheidswerkers (zoals kinesist, tandarts, apotheker,...) in de gezondheidszorg. Volgens deze wet heeft de patiënt recht op inzage in zijn dossier en heeft hij recht op kwaliteit, vrije keuze, duidelijke informatie, een vertrouwenspersoon, instemming met de zorg en privacy. Hij mag ook altijd klacht indienen.

Het decreet Integrale jeugdhulp (2013)

Het eerste decreet Integrale jeugdhulp organiseerde in 2004 de integrale jeugdhulp in Vlaanderen. In 2013 kwam er een nieuw decreet met enkele belangrijke wijzigingen. O.a. door concrete bepalingen m.b.t. de werking van de toegangspoort en de gemandateerde voorzieningen, maar ook doordat de positie van ouders en opvoedingsverantwoordelijken nadrukkelijker geregeld werd in dit decreet.

Woordenlijst*

Bemiddeling Soms loopt de hulpverlening vast. Bij ernstige tegenstellingen en conflicten kunnen zowel de minderjarige, zijn ouders of eventueel opvoedingsverantwoordelijken, zijn vertrouwenspersoon als hulpverleners een beroep doen op een bemiddelaar. Die is zelf niet bij de hulpverlening betrokken, maar kan helpen om de knoop te ontwarren en een begin van oplossing te zoeken zodat de hulpverlening terug op gang kan komen.

Beroepsgeheim Wie in zijn beroep vertrouwelijke informatie krijgt, moet die geheim houden. Het beroepsgeheim geldt voor geneesheren, chirurgen, apothekers, vroedvrouwen, psychologen, advocaten, consulenten, maatschappelijk werkers, opvoeders en therapeuten.

Clïëntoverleg In een cliëntoverleg komen minderjarigen, ouders en/of opvoedingsverantwoordelijken, hulpverleners en betrokkenen uit de omgeving van de minderjarige samen om de ondersteuning en hulpverlening aan een gezin op elkaar af te stemmen. Een onafhankelijke voorzitter zit het overleg voor en maakt een werkplan op. Minderjarigen, zijn vertrouwenspersoon, ouders, of opvoedingsverantwoordelijken kunnen zelf een cliëntoverleg aanvragen.

Context Het sociale netwerk rond de minderjarige, zijn ouders en eventueel zijn opvoedingsverantwoordelijken dat belangrijk is in kader van de hulpvraag en voor de jeugdhulp. Dit zijn dus de belangrijke personen uit de directe omgeving van de minderjarige en zijn gezin.

Decreet Een Vlaamse wet.

Gemandateerde voorziening Het Vertrouwenscentrum Kindermishandeling (VK) en het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) zijn de 2 gemandateerde voorzieningen in Vlaanderen. Zij zijn gespecialiseerd in het beoordelen van verontrustende situaties en kunnen beslissen dat de overheid moet tussenkomen in de hulpverlening om de veiligheid of de ontwikkeling van een minderjarige te beschermen.

Jeugdhulpverlening Minderjarigen met een probleem kunnen beroep doen op professionele hulp. Die hulp geldt niet uitsluitend voor de jongere zelf, maar vaak ook voor zijn ouders, mensen die hem opvoeden of andere mensen in zijn omgeving. Onder jeugdhulpverlening wordt alles verstaan wat daar komt bij kijken: kennismaking en onthaal met de hulpverlener, opvang, info en advies, bemiddeling bij conflicten, verzorging, begeleiding, enzovoort. Ook een tijdelijk verblijf in een instelling hoort bij de jeugdhulpverlening, van opname tot ontslag, plus nazorg.

Minderjarige Elke natuurlijke persoon die jonger is dan achttien jaar.

Ondersteuningscentrum Jeugdzorg (OCJ) Het Ondersteuningscentrum Jeugdzorg komt vanaf 1 maart 2014 in de plaats van de vroegere Comités voor Bijzondere Jeugdzorg en krijgt een andere opdracht, als gemandateerde voorziening.

Opvoedingsverantwoordelijken Alle personen, behalve de ouders, die instaan voor de opvoeding van kinderen, bijvoorbeeld grootouders, stiefouders, pleegouders, enzovoort. Ook personen bij wie de minderjarige geplaatst is door de Toegangspoort, Kind en Gezin, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap of de jeugdrechter zijn opvoedingsverantwoordelijken. Een instelling bij wie de minderjarige geplaatst is, valt hier niet onder.

Ouders Gewoonlijk zijn de juridische ouders ook de biologische vader en de moeder, ook al leven ze niet samen of zijn ze niet gehuwd. Biologische ouders die hun ouderschap niet juridisch laten vastleggen (in de geboorteakte, door erkenning of door een gerechtelijke procedure), kunnen het ouderlijk gezag over hun biologische kinderen echter niet uitoefenen en hebben dus geen rechten of verplichtingen als ouders. Ook adoptieouders zijn juridische ouders.

Ouderlijk gezag Elke ouder heeft het recht én de plicht zijn of haar kind op te voeden en te verzorgen. Dankzij het ouderlijk gezag kunnen juridische ouders samen beslissen over de opvoeding van hun kinderen, de hulpverlening aan hun kinderen en de taal waarin dat gebeurt. Zij beheren de goederen van

minderjarige kinderen en vertegenwoordigen ze juridisch, enzovoort. Ouders moeten altijd in het belang van het kind handelen.

Persoonsgegevens Informatie over een identificeerbare, natuurlijk persoon zoals naam, adres, telefoonnummer, e-mail, over de hulp die de minderjarige krijgt, over hoe zijn gezin leeft, enzovoort.

Toegangspoort Sommige hulp is zo ingrijpend dat cliënten er niet rechtstreeks een beroep kunnen opdoen. Hulpverleners melden een situatie dan samen met de cliënt aan bij de toegangspoort. De toegangspoort kijkt dan welke hulp aangewezen is en waar deze hulp te vinden is.

Meer weten?

- Heeft u vragen over de hulp die uw kind krijgt? Wilt u meer weten over de rechten die uw kind heeft in de instelling waar hij of zij verblijft? Vraag er naar aan de hulpverlener!
- Voor meer info over rechten van minderjarigen en rechten in de jeugdhulp in het bijzonder kunt u terecht bij:

Kinderrechtswinkel vzw
Hoogstraat 81, 9000 Gent
T 070 21 00 71
F 09 234 19 72
e-mail: info@kinderrechtswinkel.be
www.kinderrechtswinkel.be

Realisatie

Kinderrechtswinkel vzw
Hoogstraat 81
9000 Gent
info@kinderrechtswinkel.be
www.kinderrechtswinkel.be

Vormgeving

zorragraphics.be

Illustraties

Vero Beauprez

Verantwoordelijke uitgever

Karine Moykens
Secretaris-generaal
Koning Albert II laan 35
1030 Brussel

Depotnummer

D/2014/3241/028w

Deze brochure is een uitgave van de Vlaamse Overheid, departement Welzijn, Volksgezondheid en Gezin en kwam tot stand met de medewerking van de oudergroep van Roppov, experts uit het werkveld en de Kinderrechtswinkel.

